

mniejsze ilości (jak się przekonaliśmy) byłyby wystarczyły do wzbudzenia fermentacyi, przez co, oczywiście, wygoda w postępowaniu tylkoby zyskała.

Wielkość dawki kwasu leżała w granicach patentu Büchelera. W przerabianych zacierach dawka 250—260 cm^3 zgęszczonego kwasu siarkowego na 100 litrów zacieru powodowała już występowanie pierwszych śladów wolnego kwasu siarkowego, jak to wykazywała reakcja z fioletem metylowym.

Czas działania kwasu na ten zacier zarodowy i na drożdżaki w nim zawarte jest krótki w porównaniu z działaniem jego przy prowadzeniu drożdży 24-godzinnych. Można przeto użyć większej dawki kwasu siarkowego, mianowicie aż do zupełnego rozkładu soli kwasów organicznych, gdyż przemijające działanie śladów wolnego kwasu siarkowego nie wywołałoby żadnego szkodliwego skutku. Zwykle używano 230 cm^3 zgęszczonego kwasu siarkowego na 100 litrów zacieru, która zatem nie mogła powodować ukazania się wolnego kwasu siarkowego.

Z tego wynika, że ta fermentacja ciągle w gruncie rzeczy stosowała się do

zasad sposobu Büchelera prowadzenia drożdży sztucznych, z tą tylko różnicą, że tu używanie i oczyszczanie drożdży następowało po ich rozmnożeniu się, i że utrzymywano nieco wyższy stopień kwasu.

W praktyce przedstawiało się to postępowanie następująco:

Przerabiano ziemniaki „Wohltmany“, stosunkowo źle odfermentowujące. Koncentrację zacieru słodkiego (z drożdżami) utrzymywano między 21—23°Bllga. Fermentacja trwała 72 godzin, kadzie zawierały 1250 litrów. Na początku użyto dobrych drożdży prasowanych i prowadzono przez kilka dni drożdże sztuczne sposobem Büchelera, którymi zadawano zacier, potem zaczęto zadawać zacier słodki zacierem 24 godzinnym Brano mianowicie tego zacieru (odfermentował 7—8°Bllga) 60 litrów, dodawano 140 cm^3 zgęszczonego kwasu siarkowego (rozcieńczono go wprzód wodą w stosunku 1:20) przezco stopień kwasu tego zacieru podniósł się z około 0.3° na 1.7—1.9°. Zakwaszony zacier pozostał w odpowiednim naczyniu przez 1—2 godzin, przyczem od czasu do czasu wymieszano go, poczem użyto go do zadania nim słodkiego zacieru. Kadź, z któ-

Notatki z podróży.

(Dokończenie).

Z oddziału rolniczego przechodzi się bezpośrednio do oddziału fermentacyjnego. I tu zaraz na wstępie spotyka się widz z wszystkim, co jest przyrodniczą podstawą tego przemysłu. Dużo miejsca zajmuje tu przedstawienie czystej hodowli drożdżaków od prac w laboratorium począwszy, aż do hodowli na wielką skalę w samych zakładach przemysłowych.

Widzimy tu duży model komory Böttchera, kolonie olbrzymie drożdżaków, różne naczynia do hodowli czystej, a wreszcie aparat Hansena do takiej hodowli, ofiarowany przez niego samego. Pozatem mamy tu modele drożdżaków oraz fotografie tak poszczególnych komórek jak i kolonij różnych gatunków, oczywiście wszystko

z odpowiednimi napisami objaśniającymi, które najbardziej nieświadomego laika jak najdoskonalej objaśnić potrafią.

Bardzo pięknie jest przedstawione zanieczyszczenie powietrza drobnoustrojami w rozmaitych miejscach browaru względnie gorzelni. W wielkich cylindrach szklanych, wylanych wewnątrz warstwą pożywki żelatynowej, są rozwinięte kolonie tych drobnoustrojów. Liczba i jakość tych kolonij daje widzowi znakomity obraz takiego zanieczyszczenia powietrza.

Kiedy powyższe okazy widza zazna- jomiły z podstawami przemysłu fermentacyjnego, to dalsze mają już na celu zaznajomienie go z samą techniką wyrobu spirytusu. Ta jest przedstawiona w jej historycznym rozwoju, od najdawniejszych czasów, z jakich mamy jakiekolwiek dokumenty na to, że i jak wódkę wyrabiano.

Jak wiadomo, to pierwotne gorzel-